

УДК: 378

П.А. РИЧКОВ, І.М. СЕРГІЮК

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕНОВАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ У КОНТЕКСТІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ФАХОВИХ ПРЕДМЕТІВ

Резюме. У статті розглянуто пропозиції впровадження об'єднаних освітніх курсів щодо збереження та реновації регіональної архітектурної спадщини; визначено міждисциплінарний зв'язок цієї проблематики та шляхи її вирішення.

Ключові слова: міждисциплінарні зв'язки, інтеграція, збереження та реновація регіональної архітектури, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Використання нових підходів є домінуючою тенденцією сучасної освіти, що пов'язана із загальними процесами у суспільстві, інтеграцією знань і форм соціального та професійного досвіду. У контексті вищої технічної освіти необхідно розвивати уміння усвідомлено використовувати потенціал фундаментальних дисциплін для цілісного розв'язання професійних задач. Це можливо лише на основі "міждисциплінарної інтеграції, нової цілісної дидактичної концепції навчальної дисципліни вищого навчального закладу" [3, 5].

Одним з найважливіших чинників життєдіяльності нації, показником рівня цивілізованості суспільства є її історико-культурна спадщина. До неї зараховують як фоліанти першодруків, так і монументальні пам'ятки архітектури – будівлі та споруди. Нині у суспільстві відбувається процес відродження інтересу до своєї історії та культури, прагнення відновити і зберегти архітектурну спадщину, що формувалась століттями.

Особливий інтерес у цьому контексті становить забудова малих міст України, які мають унікальні історичні та архітектурно-планувальні особливості. На різних історичних етапах саме малі міста знаходились під впливом різних країн, до складу яких входили. Залежно від домінуючого періоду їх панування, стилю та національних ознак його втілення в архітектурі, ці культури змінювали та доповнювали структуру і образ споруд міських ансамблів: вони набували характерних регіональних рис. На сьогодні багато міст втратили свій характерний історичний образ через недбале відношення, адже порушилась спадкоємність їх архітектурно-просторового розвитку, втрачені функціональні напрями розвитку. Пам'ятки, що залишилися, руйнуються та потребують реконструктивного втручання.

Значний архітектурно-історичний потенціал військових гарнізонів 2-ї половини XIX – початку XX століття не оцінений належним чином. Це породжує нерозуміння необхідності їхньої охорони та адаптації. Побудовані на околицях міст, упродовж наступних десятиліть вони влились у міське середовище та стали ключовими елементами у його розвитку. Крім містобудівного аспекту, військові гарнізони значно вплинули і на формування архітектурної стилістики подальшої забудови. Елементи декору фасадів, як і сам матеріал – лицовальна нештукатурена цегла, до сьогодні використовуються у будівлях і спорудах житлового та громадського призначення. Вирішення усіх цих питань потребує взаємодії фахівців різних галузей, що мають відповідну освітню підготовку. Відповідно, з'являється необхідність трансформації існуючої освітньої підготовки з урахуванням вищезазначених аспектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед авторів, що досліджують проблематику міждисциплінарних зв'язків, можна виокремити І. Бочан, А. Бекренева, А. Гур'єва, В. Костюка, К. Кречетникова, В. Михалькевича, Т. Титовець, А. Вербицького, Д. Ширяєву, А. Хуторського та інших. Зокрема, А. Хуторської зазначає, що "встановлення міждисциплінарних зв'язків фахових дисциплін є важливою складовою концепції міждисциплінарної інтеграції, яка передбачає об'єднання знання, переконання і практичної дії на всіх етапах підготовки фахівця, синтез усіх форм занять стосовно кожної конкретної мети освіти у ВНЗ" [6, 18].

Мета статті полягає в окресленні міждисциплінарних зв'язків при підготовці різнопрофільних фахівців архітектурних, інженерних та економічних спеціальностей для спільного вивчення та розробки концептуально-проектних рішень для збереження та реконструкції регіональної архітектурної спадщини.

Виклад основного матеріалу. Швидкі темпи міського розвитку з кожним роком все більше входять у протиріччя із завданнями охорони спадщини. Тому ці проблеми слід розглядати у контексті загальних проблем розвитку цілого міста [1, 34].

Гарнізонні комплекси, що будувались наприкінці XIX століття на території Волині, початковою мала військово-житлову функцію. Але сторічний період їх снування змінив функцію, закладену при будівництві. Із переведенням державної власності у приватну і бурхливим розвитком малого і середнього бізнесу, з'явилася можливість перепрофілювання і розукрупнення комплексів, що збереглися, а також переобладнання під суспільні функції житлових приміщень, особливо тих, які розташовані на перших поверхах житлових будинків і мають можливість організації окремого входу безпосередньо з вулиці [4, 64].

Головною особливістю зональних трансформацій військових територій є їхня поліфункціональність. Практично всі гарнізони поєднують у собі декілька функцій, що пояснюється особливостями розвитку сучасного міста.

Основними чинниками при таких трансформаціях є: пріоритетність соціальних мотивів, конфігурація ділянки, необхідність забезпечення нормами і санітарно-гігієнічними умовами, територіальна достатність розміщення озеленення і елементів упорядкування території, естетична привабливість, рішення інженерно-комунікаційної інфраструктури.

Планувальна структура гарнізонних будівель також трансформувалась залежно від функціонального призначення. При переведенні казармених та штабних споруд під приватне житло, несучі конструкції були збережені, додано перегородки для формування окремих квартир з необхідним набором приміщень. Не у всіх випадках перепланування є вдалими та відповідають сучасним вимогам Державних будівельних норм України та комфорту проживання мешканців.

Кардинальних змін та трансформацій зазнали фасади будівель, що вплинуло на їхній стилістичний та естетичний вигляд. Основна трансформація, що присутня практично у 95 відсотках гарнізонів – пофарбування стін фасадів. У більшості підбрано кольори близькі до кольору цегли, проте є приклади застосування абсолютно несумісних кольорів (рожевий, світло-зелений тощо). Другий вид трансформації – обшивка фасадів рекламними щитами та вивісками. Цей засіб використовується на стінах магазинів або інших громадських закладів, розташованих на перших поверхах будівель. Третій – добудова приміщень або елементів, що не відповідає стилістиці будівлі. Як приклад, облаштування вхідного ганку до магазину із застосуванням колон з балюстрадами та портика у класицистичному стилі. Перераховані трансформації фасадів знищують їх первісний вигляд, архітектурно-історичну цінність та естетичну привабливість.

Гарнізонні комплекси – це нерухомість, а зміни у суспільному житті потребують їх пристосування до нових потреб. На сьогодні відбувається процес інтеграції гарнізонних будівель у сучасний соціокультурний контекст. Ці комплекси є складними ансамблями, їх актуалізація у сучасному житті потребує розгортання інвестиційних проектів і програм. Як основу, на базі якої можна розвивати вищезгадані програми, можна закласти чотири обов'язкові елементи:

1. Проектування: покращення зовнішнього вигляду гарнізонного комплексу шляхом реставрації будівель та споруд, будівництва нових у взаємозв'язку з існуючою забудовою; благоустрій території.
2. Організація співробітництва та партнерства: досягнення консенсусу та співробітництва між різними державними та громадськими групами, приватними особами, а також знаходження джерел фінансування діяльності щодо відродження гарнізонних комплексів.
3. Реклама: поширення інформації щодо історично-культурної та архітектурно-містобудівної цінності гарнізонних комплексів з метою залучення потенційних інвесторів, нових компаній, мешканців та відвідувачів тощо.
4. Економічна реструктуризація: зміцнення економічної основи району, створення нових можливостей шляхом всебічного аналізу та розвитку нових форм використання гарнізонних комплексів.

Доповненням та розширенням базових засад можна використати наступні принципи:

- комплексність застосовуваних заходів для вирішення усього спектру проблем;
- поступовість у вирішенні усіх питань, без очікування моментального результату;
- співпраця між державними та приватними, а також громадськими організаціями;
- розроблення переліку завдань з конкретизацією та деталюванням;
- використання ресурсів самих гарнізонних комплексів;
- використання високоякісних будівельних матеріалів та кваліфікованих спеціалістів при реконструкції та реновації гарнізонних будівель;
- зміна ставлення до історичної архітектурної спадщини [5].

Таким чином, збереження гарнізонних комплексів та їх інтеграція у сучасні суспільні процеси є надзвичайно важливими у процесі розвитку кожного окремого міста та впровадження європейських цінностей в цілому. Історико-культурні ресурси міста, у тому числі і гарнізони, - це капітал, що дозволяє приваблювати туристів, інвесторів, громадськість для розкриття архітектурно-містобудівного потенціалу цього району.

Архітектурна спадщина має "співпрацювати" з новітньою архітектурою, тому історичні міста всіляко залучають до активного життя власний культурний потенціал. У всьому світі міста, що пишуться своєю унікальною спадщиною, вважають збереження історичного середовища головним елементом загальної стратегії економічного розвитку [2]. А для досягнення цієї мети необхідні фахівці з різнопрофільними знаннями. Це і архітектори, що займаються розробкою проектних рішень, і інженери, що відповідають за технічний бік, історики, економісти, менеджери тощо. Звідси випливає необхідність впровадження дисциплін зі збереження та реконструкції архітектурної спадщини, що охоплювали б підготовку перелічених спеціалістів у комплексі, з визначенням спільних векторів у подальшій практичній роботі. Це є важливим, адже часто представники різних галузей працюють відокремлено і не мають навіть елементарних знань щодо роботи інших.

Пропонований підхід може трансформуватись у запровадження курсу лекційних та практичних занять, спрямованих на взаємодію між різними напрямками підготовки спеціалістів, став би ще одним кроком до розвитку сучасної освіти, що вже давно працює у європейських країнах.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Задачі синтезу наукового знання призводять до необхідності переходу від вивчення сукупності часткових явищ до розгляду різних концепцій і принципів, що узагальнюють наукове знання. Цей процес повинен супроводжуватись зміцненням міждисциплінарних зв'язків усередині та між ними.

Міждисциплінарні зв'язки не тільки дозволяють встановити своєрідні "містки" між навчальними дисциплінами, але й на основі спільності змісту цих дисциплін побудувати цілісну систему навчання, що є важливою умовою й результатом комплексного підходу, який дозволяє виокремити як основні елементи змісту освіти, так і взаємозв'язки між навчальними предметами.

Таким чином, можна зробити висновок, що міждисциплінарні зв'язки – це важлива складова концепції міждисциплінарної інтеграції, в основі якої лежить об'єднання знань з різних дисциплін у цілісну систему через методично обґрунтоване інтегральне використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беломесяцев А.Б. Охорона пам'яток архітектури як онтологічна проблема / А.Б. Беломесяцев // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження пам'яток культурної спадщини: зб. наук. пр. ІПСМ АМУ. – К., 2004. – Вип. 1. – С. 4-46.
2. Кондель-Пермінова Н. Інтеграція пам'яток архітектури та містобудування у сучасний соціокультурний контекст / Н. Кондель-Пермінова // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: зб. наук.

- пр. з мистецтвознавства, архітектурознав. і культурології; Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец.; ред. В.Д. Сидоренко. – К.: Фенікс, 2005. – Вип. 5. – 2008. – С. 94-111.
3. Кречетников К.Г. Интеграция дисциплин в учебном процессе [Электронный ресурс] / К.Г. Кречетников // Образовательные технологии и общество. – КГТИ. – 2002. – Режим доступа до ст.: <http://aeli.altai.ru/nauka/sbornik/2001/krechetnikov.html>. – Назва з екрану.
4. Кузнецов С.Г. Функціональна трансформація міської забудови / С.Г. Кузнецов, І.І. Ананян, Л.М. Богак // Сучасне промислове і цивільне будівництво. Том 3. – № 2. – 2006. – С. 63-69.
5. Рипкема Д. Экономика исторического наследия. Практическое пособие для руководителей / Д. Рипкема; пер. с англ. – М., 2006.
6. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика / А.В. Хуторской. – М.: Изд-во УНЦ ДО, 2005. – 222 с.

П.А. РЫЧКОВ, И.М. СЕРГИЮК. ПРОБЛЕМЫ СОХРАНЕНИЯ И РЕНОВАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОГО АРХИТЕКТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ СВЯЗЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ПРЕДМЕТОВ (НА ПРИМЕРЕ ВОЕННЫХ ГАРНИЗОНОВ ВОЛЫНИ)

Резюме. В статье рассмотрены предложения по внедрению объединенных образовательных курсов по сохранению и реновации регионального архитектурного наследия; определена междисциплинарная связь этой проблематики и пути ее решения.

Ключевые слова: междисциплинарные связи, интеграция, сохранение и реновация региональной архитектуры, профессиональная подготовка.

P.A. RUCHKOV, I.M. SERHIUK. PROBLEMS OF PRESERVATION AND RENOVATION OF REGIONAL ARCHITECTURAL HERITAGE IN CONTEXT OF INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS OF SPECIALIZED SUBJECTS (ON EXAMPLE OF VOLYN MILITARY GARRISONS)

The summary. The article discusses an implementing joint offers training courses on preservation and renovation of regional architectural heritage; defined interdisciplinary relationship of this issue and ways to resolve it.

Key words: interdisciplinary communication, integration, preservation and renovation of regional architectural heritage, professional training.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. Я.В. Сверлюк.

Одержано редакцією 20.03.2017 р.

УДК: 378

М.М. КОЗЯР, С.В. МЕЛЬНИК

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Резюме. У статті розглянуто проблему формування професійної компетентності майбутніх архітекторів у процесі фахової підготовки вищого навчального закладу, для розв'язання якої запропоновано спиратись на сучасні педагогічні дослідження в розрізі культурно-історичного, економічного, філософського, соціологічного, організаційно-управлінського, педагогічного, інформаційного, психологічного та правового напрямів.

Ключові слова: архітектор, архітектурна освіта, компетентнісний підхід, професійна компетентність, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Технічний прогрес не стоїть на місці, технології будівництва постійно ускладнюються, а разом з ними і професія архітектора. Завдання, які ставляться перед архітекторами, змінюються, і компетенція сучасного фахівця визначається більш чітко, ніж раніше. У цих умовах головним завданням системи вищої професійної освіти є посилення уваги до проблеми підготовки випускників архітектурного профілю якісно нового рівня, а саме: формування активної творчої особистості, здатної самостійно визначати і вирішувати комплексні проектно-технічні проблеми, що виходять за межі стандартних ситуацій, а також проектувати складні та функціональні містобудівні об'єкти.

Сучасне розуміння архітектурної освіти передбачає формування майбутнього архітектора як компетентного фахівця, здатного творчо мислити, який володіє розвинутими професійними якостями, відчуває потребу в самоактуалізації, саморозвитку, реалізації свого потенціалу [8; 11]. Водночас, аналіз теорії та практики архітектурної освіти свідчить, що рівень професійної підготовки архітекторів в Україні переважно не відповідає міжнародним стандартам і вимогам інформаційного суспільства, що негативно позначається на продуктах їхньої діяльності. Як дієвий механізм підвищення якості вищої освіти, її відповідності вимогам сучасності дослідники розглядають компетентнісний підхід. При цьому інтегративним показником якості професійної підготовки фахівця є не сума отриманих знань, вмінь та навичок, а професійна компетентність. Названі обставини дозволяють розглядати проблему формування спеціальних знань і умінь студентів вищого навчального закладу (ВНЗ) спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» актуально та своєчасно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчив, що вітчизняні та зарубіжні вчені завжди приділяли належну увагу дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі, зокрема, в організації навчального процесу (А. Алексюк, С. Архангельський, В. Беспалько, Б. Бархін, Н. Ничкало, О. Пехота, С. Харченко та інші) та формуванню професійної компетентності фахівців різних галузей знань